

Landsbygdsprogram Växjö kommun

*Utvecklingsprogram för landsbygd, mindre samhällen/byar och
kommundelscentra i Växjö kommun*

Innehåll

1. Inledning	3
2. Definitioner och benämningar	4
3. Genomförande och ansvar	5
4. Fokusområden	6
4.1 Boende	7
4.2 Skola och barnomsorg	7
4.3 Äldre- och handikappomsorg.....	8
4.4 Kommunikationer.....	8
4.5 Natur och miljö.....	10
4.6 Näringsliv	10
4.7 Den ideella sektorn.....	11
4.8 Trygghet och tillgänglighet.....	12
5. Visste du att	16

1. Inledning

När man närmar sig Växjö stad passerar man genom en levande småländsk kulturbygd med skogar, sjöar, ångar, åkrar, röda trähus och idogt uppförda stenmurar. Man passerar genom servicetäta kommundelscentra, trivsamma, mindre orter och naturskön, ren landsbygd. Hela tiden gör sig det småländska varumärket, kunskapen och klarigheten påmind. Ett rikt föreningsliv, många företag i olika branscher kombinerat med ett driftigt entreprenörskap ger ytterligare kontur åt bilden, som plötsligt övergår i det starkt expanderande regioncentra som utgör Växjö stad.

Stad och land griper in i varandra, inte bara geografiskt och historiskt utan också vad gäller den framtida utvecklingen. De kompletterar varandra och summan blir större än de enskilda delarna.

Men vi står inför utmaningar. Hela kommunen ska fortsätta att utvecklas. Så på samma sätt som vi behöver tydliga strategier för stadens tillväxt behöver vi ett uppdaterat program för landsbygden – ett program djupt rotat i de faktiska förutsättningarna och väl förankrat hos människorna som berörs.

Och de människorna är många. Landsbygden ger både tillväxt och attraktionskraft och utgör den tredje mest folkrika geografiska enheten i länet – här bor 21 964 människor (2011).

Stad och land är olika, men utgör en helhet. Till sammans bidrar de med kraft och engagemang i det kontinuerliga arbetet med att utveckla Växjö kommun. Det här programets syfte är att teckna en gemensam målbild för det arbetet.

2. Definitioner och benämningar

Att rätt förstå nyanserna i de skiftande förutsättningar som råder utanför staden är en av nycklarna till det här programmets förankring och framgång.

De olika orterna har sina identiteter och behov. De mindre byarna har sina. Utgångspunkten på den rena landsbygden i södra kommundelen är inte alltid den samma som i den norra, den västra eller den östra.

På samma sätt tar sig det djupa, lokala engagemanget olika uttryck runt om i kommunen. Det handlar om socken- och bygderåd, föreningar, företagsklubbar och liknande som kan arbeta under olika former och förutsättningar, men som alla har samma mål: bygdens bästa.

I fullt medvetande om detta kommer för enkelhetens skull följande definitioner och benämningar att användas i fortsättningen av texten:

Landsbygden

Den geografiska enhet i kommunen som finns utanför Växjö stad, sedd ur ett övergripande, strategiskt perspektiv.

Kommundelscentra

Ingelstad, Åryd, Gemla, Rottne, Braås och Lammhult.

De mindre orterna

Orter och byar som inte faller under kategorin Kommunelscentra.

Ren landsbygd

Bebyggelse som inte faller under kategorierna Kommunelscentra och De mindre orterna.

Landsbygdens representanter

Sockenråd, bygderåd, samhällsföreningar, idrottsföreningar, företagsklubbar, övriga föreningar, organisationer med mera som på olika sätt arbetar för bygdens bästa.

3. Genomförande och ansvar för att landsbygdssäkra Växjö kommun

Växjö kommun ska landsbygdssäkras. Det innebär att utvecklingen på landsbygden och förutsättningarna att bo och verka här ska tryggas och att hela kommunens samlade potential ska tas till vara.

En arbetsmetod för att landsbygdssäkra beslut är på väg att tas fram i regeringskansliet. Syftet är att identifiera vilka processer och beslut som påverkar landsbygden. Denna metod ska implementeras i Växjö kommun.

Genomförandet av landsbygdsprogrammet vilar på tre ben:

- Kontinuerlig dialog mellan Växjö kommun och representanter för landsbygden.
- Mötesplatser och nätverk som möjliggör dialog mellan landsbygdens olika representanter, där idéer och goda exempel lyfts fram och sprids.
- Att skapa tillväxt på landsbygden är inte bara en uppgift för ett politikerområde. Det innebär att samtliga kommunala förvaltningar, bolag, nämnder och styrelser ska ha ett landsbygdsperspektiv – vara medvetna om förutsättningar och potential – i sitt arbete. Inför viktiga beslut ska frågan besvaras: hur påverkar detta landsbygden ur ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv?

4. Fokusområden för att landsbygds-säkra Växjö kommun

Landsbygdsprogrammet fokuserar på åtta områden, vart och ett viktigt i sig. Men det viktigaste är förståelsen för hur de hänger ihop, är varandras förutsättningar, vilket skapar dynamik och bildar en slagkraftig helhet.

De åtta fokusområdena kan sammanfattas i två övergripande punkter:

• Livskvalitet

Fokusområdena bildar basen för hög livskvalitet för människor som bor på landsbygden i Växjö kommun. Genom att ta vara på det djupa engagemanget och den stora utvecklingspotentialen kan förutsättningarna förbättras ytterligare.

• Attraktionskraft

En levande landsbygd med hög servicenivå, bra infrastruktur, ett rikt kultur- och fritidsliv och

starkt engagemang, i kombination med den småländska naturen, skapar attraktionskraft och lockar till nyinflyttning. Då stärks serviceunderlaget, liksom förutsättningarna för entreprenörskap och företagande.

En särskilt viktig roll spelar våra sex kommundelscentra, Ingelstad, Åryd, Gemla, Rottne, Braås och Lammhult. Här finns en grundläggande samhällsservice i form av skola, barnomsorg, hemtjänst och hemsjukvård, idrottslokaler och bibliotek. Här finns också ett kommersiellt serviceutbud präglad av det underlag som finns i närområdet. I våra kommundelscentra pågår lokalt förankrade och framåtsyftande visionsarbeten.

Övergripande mål:

- *Den bofasta befolkningen ska öka med minst 2 000 personer netto till 2030.*

4.1 Boende

Viktiga värden

En av hörnstenarna för utvecklingen på landsbygden är rotationen på bostadsmarknaden: den äldre generationen flyttar till lägenheter och villor frigörs för inflyttande barnfamiljer – återväxten tryggas, liksom underlaget för olika former av service.

Det finns också ett stort värde i att som äldre kunna bo kvar på orten.

Förutsättningar

Livet på landsbygden i Växjö kommun medför en speciell form av livskvalitet, med gemenskap och engagemang, väl utvecklat föreningsliv, närhet till den småländska naturen och möjlighet för barnen att växa upp i en trygg och småskalig miljö.

Samtidigt finns det stor potential för att utveckla nya, attraktiva områden för byggnation. I det arbetet är Växjö kommuns projekt LIS (landsbygdsutveckling i strandnära läge) ett verktyg.

Det kommunala bostadsbolaget Vidingehem har cirka 2 000 hyresrätter fördelade på 18 orter runt om i kommunen. Företaget har ett välutvecklat samarbete med landsbygdens representanter när det gäller att följa utvecklingen och ligga i takt med efterfrågan på bostadsmarknaden.

Mål

- *Vid 2030 års utgång ska byggnation av 800 nya bostäder ha möjliggjorts. Första etappmålet omfattar 300 färdigställda bostäder fram till 2020.*
- *Den kommunala handläggningen av plan-, mark- och byggärenden ska ske på ett effektivt sätt.*
- *Nybyggnationen av hyres- och bostadsrätter ska över tid matcha aktuell efterfrågan.*

Strategier

- *Att på olika sätt marknadsföra den livskvalitet livet på landsbygden medför och därmed också*

stimulera till inflyttning. Särskilt fokus bör läggas på digitala och sociala medier.

- *Att inom ramen för Växjö kommuns projekt LIS (landsbygdsutveckling i strandnära läge) identifiera och tillhandahålla attraktiva områden för nya bostäder och rekreation.*
- *Att den kommunala handläggningen av plan-, mark, miljö- och byggrelaterade ärenden löper snabbt och smidigt, bland annat genom ökad samordning mellan berörda instanser.*
- *Att kommunens strategi är att bygglovssökandes idéer ska förverkligas så långt det är möjligt. Kommunen ska bidra med kunskap och kompetens samt arbeta för att möjliggöra den sökandes önsknings i den utsträckning detta är möjligt.*
- *Att genom Vidingehem noggrant följa och analysera efterfrågan på lägenheter på orterna och vid behov bygga nya i attraktiva, centrumnära lägen. Samtidigt är det viktigt att det befintliga beståndet håller hög kvalitet vad gäller underhåll, tillgänglighet, trivsel och trygghet*
- *Att möjliggöra boende även vid särskilda behov.*
- *Att på olika sätt uppmuntra och underlätta privat nybyggnation av såväl villor som hyres- och bostadsrätter så att fler människor får möjlighet att välja form av boende.*

4.2 Skola och barnomsorg

Viktiga värden

Skolan är ortens hjärta. Väl utbyggd skol- och barnomsorg är en av de viktigaste faktorerna när barnfamiljer väljer var bopålar ska slås ner.

Förutsättningar

Prognoserna för elevunderlaget är genomgående goda och Växjö kommuns ambition/avsikt är att behålla samtliga skolor på landsbygden så länge det finns ett relevant elevunderlag och föräldrarna så önskar.

Mål

- Att med hänsyn till barnen och deras utbildnings bästa och i den utsträckning underlaget tillåter behålla skolor och barnomsorg på landsbygden. Samtidigt ska pedagogik och kvaliteten i verksamheten utvecklas.
- Att skolan blir en aktiv del i den allmänna utvecklingen av bygden genom ett aktivt samarbete med företag och organisationer. Varje skola skall ha ett fadderföretag. Lammbultskolans profilering mot designområdet och Braåsskolans teknikprofilering är goda exempel.
- Att skolskjutsarna ska ge god och säker service till barn och ungdomar och linjeläggningen ska ökas så att även allmänheten ges möjlighet att åka med.

Strategier

- Att kontinuerligt göra långsiktiga prognoser för elevunderlaget.
- Att utnyttja befintliga lokaler på ett smart och

flexibelt sätt för att möta toppar och dalar i elevunderlaget, samt för att öka möjligheten till användning för fler intressenter på kvällar och helger.

- Att hålla hög pedagogisk kvalitet på verksamheten, samt göra regelbundna utvärderingar, där uppföljning sker med hjälp av väl beprövade mätverktyg.
- Att genom kontinuerligt underhåll hålla hög kvalitet på lokaler och verksamhetsytor.

4.3 Äldre- och handikappomsorg

Viktiga värden

En väl fungerande hemtjänst och hemsjukvård möjliggör för människor att bo kvar på orten i eget boende med olika former av stöd.

Förutsättningar

Växjö kommuns omsorgsverksamhet – i såväl egen som privat regi – är väl utbyggd och arbetar

ständig med förbättringar ur omsorgstagarens perspektiv. Löpande undersökningar visar att verksamheten håller god kvalitet.

Antalet äldre kommer att växa, vilket ökar kraven på verksamheten. Samtidigt finns det en utvecklingspotential vad gäller insatser från den ideella sektorn.

Mål

- *Att med en väl avvägd blandning av kommunalt, privat och ideellt driven verksamhet klara det ökade trycket på äldre- och handikappomsorgen, med fortsatt bibehållen kvalitet.*
- *Att genom en fungerande hemtjänst och hemsjukvård göra det möjligt att bo kvar i eget boende.*

Strategier

- *Att hålla hög kvalitet på verksamheten.*
- *Att hålla hög kvalitet på lokaler och verksamhetsytor.*
- *Att genom brukarenkäter och öppna jämförelser mäta kvaliteten och följa upp med förbättringar.*
- *Att uppmuntra privata och kooperativa alternativ, liksom intraprenader, inom omsorgen.*
- *Att uppmuntra fler småskaliga aktörer.*
- *Att hitta nya former av insatser från den ideella sektorn.*

4.4 Kommunikationer

Viktiga värden

Bra kommunikationsmöjligheter, såväl fysiska som digitala, är en kärnfråga för landsbygden. Många av landsbygdens invånare pendlar till arbetet, antingen med egen bil eller med kollektivtrafiken. För dessa är bra kommunikationsmöjligheter – vägar, buss- och tågförbindelser – en mycket viktig faktor.

Dessutom efterfrågar allt fler möjligheten att ar-

beta på distans, hemifrån via dator. Detta ställer krav på snabbt och väl utbyggt bredbandsnät. I takt med att staden växer får kollektivtrafiken även en allt mer avgörande roll ur miljösynpunkt. Bredbandsnätet gör det möjligt att utträtta fler ärenden hemifrån, vilket minskar utsläppen och sparar miljön.

Förutsättningar

Vägar, el- och telenät samt bredband ska ha en bra standard. Växjö kommun arbetar kontinuerligt med att underhålla och förbättra gatunäten. Samtidigt förs en aktiv dialog med Trafikverket och Länsstrafiken angående utveckling av vägar och kommunikationer.

Tågstoppen i Lammhult och Gemla – i kombination med en väl fungerande kollektivtrafik – ökar förutsättningarna för ett hållbart resande. Det nybildade bredbandsbolaget Wexnet AB (2012), som kraftsamlar Växjö, Alvesta, Lessebo och Tingsryds kommuners bredbandsverksamheter under ett tak, ökar möjligheterna för

utbyggnad och driftsäkerhet av bredbandsnätet. Nätet skall vara öppet för privata operatörer.

Mål

- *Att öka det kollektiva resandet med 10 procent fram till 2015.*
- *Senast 2020 ska 100 procent av kommunens hushåll och företag på landsbygden ha erbjudits tillgång till bredband.*

Strategier

- *Att föra en dialog med landsbygdens företrädare för att identifiera möjligheter till förbättrade kommunikationer.*
- *Att i dialog med Trafikverket arbeta för att landsbygdens vägar svarar mot behoven, samt att fler grusvägar hårdbeläggs.*
- *Att i dialog med Länsstrafiken Kronoberg trycka på kraftfullt så att kollektivtrafiken svarar mot landsbygdens behov.*
- *Att uppmuntra till olika former av samäkning, där modellen i Tolg är ett föredöme.*
- *Att via Wexnet och övriga aktörer säkerställa ett välutbyggt, snabbt och driftsäkert bredbandsnät.*

4.5 Natur och miljö

Viktiga värden

Den omedelbara närheten till skogar och sjöar är kanske den djupaste källan till landsbygdens naturliga livskvalitet. Samtidigt är de småländska naturvärdena och den i ett internationellt perspektiv unika landskapsmosaikerna en viktig del i kommunens platsvarumärke Europas Grönaste Stad.

Förutsättningar

Den småländska naturen, med sina möjligheter till upplevelser, rekreation, jakt och fiske, utgör ett fantastiskt kapital och har en stor attraktionskraft. Internationellt sett är naturturismen den snabbast växande grenen inom turismindustrin. På landsbygden finns unika värden i form av

träd- och sjölandskapet och högkvalitativa platser för fågelskådning, cykling eller vandring.

Mål

- *Natur, miljö och livskvalitet ska vara fortsatt viktiga delar i arbetet med Europas grönaste stad.*
- *Jord- och skogsbruket är viktigt på landsbygden och ska ges förutsättningar att leva vidare och utvecklas som bärkraftiga företag.*
- *En ökad andel av den totala markarealen ska skyddas via reservatsbildning, biotopskydd eller avtal med markägare.*
- *De öppna landskapen ska bevaras.*
- *Ökad marknadsföring av landsbygdens unika värden.*

Strategier

- *Att värna om de möjligheter som finns till naturupplevelser, till exempel genom att i samband med strandnära nybyggnation bevara områden i anslutning till sjön dit alla har tillträde.*
- *Att i samband med strandnära nybyggnation säkerställa att djur och växter har fortsatta goda ekologiska villkor på platsen.*
- *Att fastställa en standard för kommunala badplatser, då de flesta ligger på landsbygden.*
- *Att marknadsföra och tillgängliggöra våra besöksmål på landsbygden. Särskilt ska fysisk tillgänglighet och allas tillgång till upplevelser beaktas oavsett funktionsnedsättning.*
- *Att stödja mindre aktörer och entreprenörer till att bli mer professionella.*
- *Att ta fram en samlad målbild när det gäller reduktion av vildsvinsstammen.*

4.6 Näringsliv

Viktiga värden

Forskning visar att det finns ett starkt samband mellan nyföretagande och befolkningsutveckling i de mindre orterna och på landsbygden. Ett varierat och innovativt näringsliv skapar arbetstillfällen, olika former av service och – inte minst viktigt – framtidstro.

Förutsättningar

I kommunens mindre orter finns ett antal företag som är världsledande på sina olika marknader. Här kan nämnas Volvo Construction Equipment, Rottne Industri, Lammhults Design Group, Fresh och Micki Leksaker.

Det lokala näringslivet, med ett omfattande entreprenörskap, har djupa smäländska rötter. Samtidigt finns det utrymme för att utveckla nya företag, inte minst inom turism-, besöks- och upplevelsenäringen samt konsultjänster och den snabbt expanderande IT-sektorn. Vi ser även att många ungdomar startar företag med koppling till livsmedelsproduktion, jord- och skogsbruk.

Vid Linnéuniversitetet bedrivs omfattande forskning kring entreprenörskap. Under kommande år kommer denna dessutom att utökas genom Familjen Kamprads stiftelse, som bland annat har till syfte att stödja ”entreprenörskap – särskilt sådan som främjar en levande landsbygd”. Kommunen har här stora möjligheter att få nya resurser genom att vara en aktiv part.

Mål

- *Antalet företag utanför Växjö stad ska öka med 10 procent fram till 2020.*
- *Andelen närproducerad och/eller ekologiska livsmedelsinköp i Växjö kommun ska öka från dagens ca 30 % till 50 % år 2015.*
- *Projekt Destination Åsnen, Huseby Bruk och Sydostsleden ska innebära att minst tio nya företag etableras.*

Strategier

- *Att fortsätta att bistå det lokala näringslivet genom en bra och utvecklingsinriktad företags-service.*
- *Att via Växjö kommuns näringslivskontor i samverkan med Nyföretagarcentrum, Companion och Almi m.fl. fortsätta att arbeta för nyetableringar av företag i de mindre orterna och på landsbygden samt att initiera och uppmuntra olika former av stärkande nätverk.*
- *Att aktivt initiera och stödja projekt som syftar till att ta vara på de naturliga förutsättningar den småländska naturen erbjuder när det gäller turism och upplevelser – bland annat inom ramen för Växjö kommuns projekt LIS (landsbygdsutveckling i strandnära läge), som har identifierat ett antal områden med utvecklingspotential för nya företag.*
- *Att aktivt följa och dra nytta av den forskning kring entreprenörskap på landsbygden som bedrivs vid Linnéuniversitetet.*
- *Att se mångfald som en utvecklingspotential – många nya svenskar har agrar bakgrund och kan utgöra en stor resurs.*
- *Att fortsätta verka för att regler förenklas för företagande inom såväl jord- och skogsnäringen som annan verksamhet.*
- *Att aktivt verka för att tillskapa attraktiva företagsmiljöer, exempelvis privatdrivna företags-hotell i de mindre orterna och byarna.*
- *Att aktivt stödja starka kluster som till exempel Möbelriket.*
- *Att Växjö kommun gör flera lokala upphandlingar för att stödja landsbygdens näringsliv. De så kallade "skafferiavtalen" ska utvecklas.*
- *Att kommunen fortsätter att arbeta för att hitta och utveckla nya servicelösningar. Hemsändningsbidraget ska följa den allmänna prisutvecklingen.*

4.7 Den ideella sektorn

Viktiga värden

Till den ideella sektorn hör folkrörelser, föreningar, samfund, stiftelser och alla andra organisationer som verkar utan vinstsyfte. Kommunens policy för socialt entreprenörskap är ett viktigt verktyg för att stimulera till utveckling.

De oräkneliga timmar av ideellt arbete som årligen läggs ner runt om i kommunen bidrar starkt till grundläggande värden som gemenskap, livskvalitet och utveckling. Samtidigt berikas fritiden för många människor, inte minst för barn och ungdomar. Dessutom stärks folkhälsan.

För Landsbygdsprogrammets genomförande spelar representanter för den ideella sektorn en särskilt viktig roll som kunskapsbanker och samtalspartners i den kontinuerliga processen.

Förutsättningar

Landsbygden präglas av en lång tradition av ideellt arbete inom förenings-, organisations-, fritids- och kulturliv. Här tar sig den småländska kraften, kunskapen och klurigheten ett tydligt uttryck.

Men här finns också en stor utvecklingspotential. Genom arbete enligt modellen Penta Helix, där man till forskning, näringsliv och offentlig sektor (Triple Helix) adderar föreningsliv/ideell sektor och eldsjäl, skapas dynamiska miljöer för tillväxt. Samhällsentreprenörer bygger broar i utvecklingsarbetet, där nyckelorden är innovation, skaparkraft, vision, dröm, mission och passion.

Mål

- *Kommunen ska ha ett strukturerat samarbete med den ideella sektorn, där årliga avstämningar görs.*
- *Kommunen ska i olika nätverk och träffar inspirera till spridning av de goda idéer som kontinuerligt kommer fram.*

Strategier

- *Att på olika sätt fortsätta att stödja det lokala förenings-, kultur- och idrottslivet.*

- *Att i dialog med landsbygdens representanter arbeta för Landsbygdsprogrammets genomförande.*
- *Att genom kommunens landsbygdsutvecklare koordinera och utveckla samarbetet mellan forskning, näringsliv, offentlig sektor, föreningar och eldsjälar, enligt modellen Penta Helix.*
- *Att initiera och uppmuntra till deltagande i Leader-projekt och andra EU-program.*
- *Att fortsätta att använda byapeng, hemsändningsbidrag, stöd till bredband och samlingslokaler, Direktmöten med mera som instrument för det fortsatta utvecklingsarbetet.*

4.8 Trygghet och tillgänglighet

Viktiga värden

Känslan av trygghet i vardagen är grundläggande för hög livskvalitet. Det handlar till exempel om minimerad brottslighet och säkra leveranser av el, vatten och telefoni.

En annan sida av tryggheten är tillgängligheten – man ska oavsett befintliga eller kommande nedsatta fysiska förutsättningar ha tillträde till viktig service och allmänna platser.

Förutsättningar

Växjö kommun arbetar dels inom den egna organisationen, dels i aktiv samverkan med myndigheter, företag och andra aktörer, för att öka tryggheten och tillgängligheten på landsbygden. Här finns också stort utrymme för nya strategier och initiativ.

Eon har genom projektet Krafttag (klart 2010) vädersäkrat 17 000 kilometer luftledning och därmed gjort elleveranserna betydligt säkrare.

Det kommunala bostadsbolaget Vidingehem arbetar kontinuerligt med tillgänglighetsfrågor.

Mål

- *Den upplevda tryggheten ska öka. Uppföljning sker genom SCB:s årliga undersökningar.*

Strategier

- *Att genom samarbete med Polisen verka för att landsbygdsperspektivet ständigt är aktuellt i deras verksamhet.*
- *Att stimulera grannsamverkan för att öka tryggheten i dess olika dimensioner.*
- *Att via egna verksamheter och bolag fortsätta att arbeta för trygga leveranser av el, fjärrvärme och vatten.*
- *Att utöva påtryckning gentemot privata aktörer för att garantera säkra elleveranser och säker, heltäckande telefoni.*
- *Att garantera tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, dels genom egna bolag och verksamheter, dels genom samarbete med andra aktörer.*
- *Att minska respons- och utryckningstiden för "blåljusmyndigheter".*
- *Att i samverkan mellan kommunen, landsbygdens representanter och andra aktörer söka nya strategier för att öka tryggheten samt stärka den egna krisberedskapsförmågan.*

Visste du att...

- 98 procent av kommunens yta består av landsbygd.
- några av Växjös i särklass mest framgångsrika och största exportföretag finns i orterna utanför staden.
- Växjö 2010 både utsågs till Sveriges bästa landsbygdskommun och Årets Stads kärna. En oslagbar kombination!
- enligt SIFO vill 70 procent av unga kvinnor (15-29 år) bo på landet.
- Andelen personer som arbetar är högre på landsbygden. Likaså den disponibla inkomsten.
- 17 procent av fritidsfastigheterna i kommunen innehas av utländska ägare. Det är ett tillskott när det gäller underlag för service och handel.